

*Н. Є. Терьошкіна,
к. е. н., доцент, доцент кафедри економіки та організації виробництва,
Національний університет кораблебудування, м. Миколаїв*

ІННОВАЦІЙНА ГЛОБАЛІЗАЦІЯ: СПЕЦИФІЧНІ РИСИ ТА ТЕНДЕНЦІЇ

*N. Teryoshkina,
PhD Economics, associate professor, associate professor on department of economy
and the organization of production of National University of Shipbuilding, Mykolaiv*

INNOVATIVE GLOBALIZATION: PECULIAR FEATURES AND TENDENCIES

У статті досліджено роль глобалізації в еволюції процесів розвитку інновацій. Визначено причини і позитивні наслідки глобалізації інноваційної діяльності. Виділено основні точки перетинання глобалізації та розвитку інноваційного процесу, а саме: прискорення; співробітництво на рівні окремих підприємств і розвиток організаційних структур, заснованих на відокремленості різних стадій технологічного процесу; операційна інтеграція і внутріфірмове співробітництво; співпраця фірм і організацій із центрами концентрації знань і технологій; зростання міжнародної торгівлі частки послуг і ролі світового трансферу знань. Проаналізовано негативні тенденції інноваційної глобалізації національних економік світу, які проявляються у так званому глобальному інноваційному розриві між країнами. Також окреслено основні перспективи подальшого розвитку та значення цього феномену для міжнародного середовища.

In article the globalization role in evolution of developments of innovations is investigated. The reasons and positive consequences of globalization of innovative activity are defined. The main points of intersection of globalization and development of innovative process are allocated, namely: acceleration; cooperation at the level of the enterprises and development of the organizational structures based on differentiation of stages of technological process; operational integration and intra firm cooperation; cooperation of the enterprises and the organizations with the centers of concentration of knowledge and technologies; increase in international trade of a share of services and a role of a world transfer of knowledge. Negative tendencies of innovative globalization of national economies of the world which are shown in a so-called global innovative difference between the countries are analysed. The main prospects of further development and value of it to a phenomenon for the international environment are investigated.

*Ключові слова: глобалізація, інноваційна глобалізація, інноваційний розрив, науково-технічна співпраця.
Key words: globalization, innovative globalization, innovative difference, scientific and technical cooperation.*

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Глобалізацію можна представити у вигляді сукупності процесів, які відрізняються один від одного за походженням, областями застосування, механізмами і наслідками, які здійснюють різноманітний вплив на стан світогосподарської системи.

Зазначене обумовлює доцільність аналізу глобалізації як якісно самостійної системи процесів і відносин, цілісної в її елементному складі, але внутрішньо суперечливою. Полярність ставлення і розмаїтість думок науковців щодо процесу глобалізації очевидна — від радикального неприйняття до задоволення з приводу небачених раніше можливостей, разом з тим не можна не погодитись, що процес глобалізації як і будь-який багатогранний соціально-економічний феномен тягне за собою як негативні, так і позитивні наслідки. Посилення глобалізації ставить перед цивілізованим суспільством багато "викликів": економічних (фінансова глобалізація, розповсюдження ТНК, торгівля, фінансові і валютні кризи); політичних (посилення кризи влади, зменшення можливостей урядів в управлінні країнами, формування наднаціональних органів влади); соціальних (неухиль-

не зростання диференціації доходів між "дуже багатими" і "дуже бідними" країнами); духовних (піднесення персональної і національної самосвідомості).

У сучасних умовах поведінка глобалізації досить інтенсивна, збільшується вона головним чином у напрямках розвитку мікро- і макроекономік національних держав, а також шляхом створення транснаціональних економічних систем (глобальна комп'ютерна мережа Інтернет, світовий фінансовий ринок біржового капіталу, електронна комерція тощо).

У фінансовій області глобалізація виявляється в інтенсифікації інтеграційних процесів і збільшення економічної взаємозалежності не тільки окремих суб'єктів, але і країн в цілому. Однак разом з тим вона сприяє посиленню економічного і соціального розриву як між окремими державами, так і на рівні національних економік, служить стимулом для появи нових і поглиблює вже існуючі протиріччя. Глобалізація служить причиною інтенсифікації контактів в галузі освіти і науки, виступає інтенсифікатором діалогу культур, підсилює перевагу одних систем цінностей на шкоду іншим.

Рис. 1. Підгрунття та основні риси сучасної інноваційної глобалізації

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Одним з основних предметів досліджень сучасних науковців у галузі економіки можна назвати процеси глобалізації саме в області інновацій, аналізу яких приділяється значна увага в наукових публікаціях і присвячується достатня кількість фахових видань, серед яких слід зазначити праці таких вчених, як З. Адаманова, В. Гець, О. Динкін, Н. Іванова, Б. Кузик, Б. Маліцький, В. Семиноженко, Л. Федулова, Ю. Яковець. Причому багато авторів вилковують думки, згідно з якими мова йде про нову назву вже відомих науці явищ, які давно мають місце у світовій економіці, а саме про інноваційну глобалізацію XXI століття.

Разом з тим існує відповідна необхідність подальших наукових розробок інноваційної складової в умовах глобалізації, і це проявляється в першу чергу в напрямку дослідження актуальних інноваційних процесів та порівняльних характеристик їх макроекономічного впливу на розвиток міжнародної економіки.

Глобалізацію світової економічної системи, який би зміст не вкладався в це поняття, можна визнати об'єктивним процесом, але для цілей статті інтерес становить лише один аспект цього міжнародного процесу, який і виступає метою дослідження — прояв і вплив процесів глобалізації на створення і впровадження інновацій.

ОСНОВНІ РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Новітні технології відіграють фундаментальну роль у сприянні глобалізації. Без літаків, телефонного та супутникового зв'язку, комп'ютерів і телебачення не було б можливим передавати інформацію з одного місця до іншого з інтенсивністю, характерною для сучасного світу. Вони породжують швидкість поширення і передачі знань, яка виявляється значно вищою, чим в минулому. Інновації, за висловленням М. Маклуена, дозволили появу т.зв. "глобального села" [8]. Виникнення якісно нового суспільства, заснованого на знаннях, розширення ринків, інтенсивний обмін капіталами, міжнародна торгівля та істотне зростання прямих інвестицій за кордон робить національні економічні системи більш інтегрованими один з одним. Темпи глобалізації і науково-технічного прогресу взаємозалежні, проте, з довгострокової точки зору, презумується той факт, що протягом багатьох років мав місце циклічний процес, в якому нові

технології виступають в якості "змащення" для економічної і соціальної глобалізації. В свою чергу, глобалізація сприяє пересуванню людського ресурсу, товарів, капіталів і, насамперед, ідей і знань, дозволяючи тим самим досягти безпрецедентних темпів технологічних змін.

Напрямок наукових технологій та інновацій справедливо можна визнати таким, що в найбільшому ступені піддає впливу глобалізації. Глобалізацію наукових технологій викликають значні темпи розвитку інновацій за технічним сприянням глобальних мереж, що поєднують дослідницькі центри державної і приватної підпорядкованості, а також за посередництвом процесів стандартизації. Розвиток і підтримка міжнародних інноваційних мереж, спільна науково-технічна діяльність багатьох країн і їх організацій в рамках не тільки приватного інтересу, але й загальноекономічного і науково-технічного розвитку всього світу, є найважливішим напрямом розвитку глобалізації в умовах сьогодення. Істотною особливістю інновацій є майже миттєве розповсюдження технологій у світовому масштабі й одночасне зниження тривалості виробничого циклу і впровадження технологічних інновацій.

Г. Тьоркіна визначає, що "глобалізація з'являється інноваційним процесом, в основі якого лежать інновації, і який у ході свого становлення трансформує суспільно-культурне середовище" [4]. Б. Кузик і Ю. Яковець відзначають, що "глобалізація — це принципово новий етап в розвитку людства як єдиної цілісності, зміст однієї з головних епохальних інновацій XXI ст. — інновації, часові рамки якої охоплюють не одне десятиліття, а просторові рамки — територію всієї земної кулі з поступовим виходом до космічного простору" [3, с. 324]. Тобто автори затверджують, що безпосередньо сама глобалізація представляє собою одну з базисних (радикальних) інновацій людства.

Слід погодитися з висловлюваннями науковців, приведеними вище, і вести розмову про таке актуальне явище як інноваційна глобалізація, тому що, на нашу думку, її підгрунття можна назвати науковий і технічний прогрес, становлення і модернізацію технологій транспортних та інформаційних комунікацій (рис. 1).

З. Адаманова надає комплексну характеристику інноваційної глобалізації — процесу якісного переходу від нинішнього традиційного розуміння інновацій як ключового

фактора підвищення міжнародної конкурентоспроможності окремих суб'єктів світової економіки (насамперед транснаціональних корпорацій, держав), до перетворення їх на універсальний інструмент дедалі більш гармонійної інтеграції цілей креативної діяльності учасників інноваційного процесу з параметрами стійкого економічного, соціального й екологічного розвитку в інтересах послідовного поліпшення умов життєдіяльності, що вже досягається у країнах — інноваційних лідерах (доступність і висока якість освіти, гнучкий і мобільний ринок праці із суттєвим зростанням заробітної плати, високі споживчі стандарти, соціальна безконфліктність і екологічна безпека тощо); тобто, відповідно до прогресивного сценарію світогосподарського розвитку, якого дотримується автор, інноваційний глобалізм за своїми метою, кількісними і якісними параметрами відповідатиме як глобально-економічним, так і національно-соціальним критеріям розвитку із гармонізацією інтересів нинішнього і майбутнього поколінь людської цивілізації [1, с. 4].

Цей процес об'єктивно закономірний та історично обумовлений розвитком людської цивілізації. Вихідною точкою глобалізації інноваційних процесів можна назвати кінець 70-х років ХХ століття, і зрушення ці започаткувалися в закордонних країнах, насамперед у США, країнах ЄС і Японії, які створили сьогодні потужні центри науково-технологічного лідерства у світі, ґрунтуються вже на п'ятому і шостому технологічних укладах, пов'язаних із широким розповсюдженням автоматизованого виробництва, використанням гнучких і інтегрованих виробничих систем, інформаційних технологій і органічним включенням національних виробництв у глобальні виробничі, інноваційні, фінансові й інші мережі. Цей процес глобалізації значно трансформувалася і набув на сьогодні зрілі специфічні риси. Інноваційна глобалізація — багатоелементне, системне явище. Вона виникає в результаті співробітництва держав у здійсненні та державному регулюванні інноваційних процесів, а також розподілу всіх фаз інноваційного процесу за окремими суб'єктами на базі міжнародного поділу праці.

У первинний період глобалізації до цього процесу були залучені, як правило, тільки перші стадії інноваційного процесу, і розповсюджувався він виключно в розвинутих країнах світу та зводився в основному лише до глобалізації науки. На сьогоднішній день в інноваційну глобалізацію втягнутими вже нові і нові держави, зокрема, нові індустріальні країни. Результатами цієї корисної діяльності користуються не тільки самі розвинуті країни, але і країни, що розвиваються, і навіть ті країни, що мають найнижчі стандарти ринкової економіки, котрі завдяки глобалізації одержують реальну можливість вийти зі стану багатівкової невизначеності, соціальної і науково-технічної відсталості. Таке положення дає змогу на міжнародному рівні задіяти функціонування майже всіх етапів інноваційного процесу. Вдале пристосування країн, що розвиваються, до актуальних закономірностей економічного розвитку обумовлюється, на нашу думку, їх втягненням в глобальні інноваційні процеси. У зв'язку з цим уявляється, що стимулювати активний розвиток інноваційних процесів в Україні можливо через їх глобалізацію. Завдяки наявності значного сформованого наукового потенціалу Україна може претендувати на участь у перших стадіях інноваційного процесу.

Виступаючи своєрідним конгломератом усіх процесів, за допомогою яких населення планети об'єднується в єдине світове глобальне співтовариство, інноваційна глобалізація стає ініціативним фактором вагомого поштовху розвитку системи інноваційної освіти і економіки знань. До того ж, поза залежністю від позиції у світовому просторі — чи стосується це капіталу, менеджменту, праці, технологій, інформаційних комунікацій або окремих ринків — світова економіка набуває риси глобальної економіки, яка в реальному часі існує як єдине ціле.

Міжнародна торгівля є не єдиним способом, через який розробники інновацій можуть користуватися своєю технологічною компетенцією: не виключено, що інноватор вважає більш вигідним продавати інновації в безтоварній формі, тобто ліцензувати її іноземним фірмам. Ця стратегія є тим більше зручною, коли є різні типи перешкод для міжнародної торгівлі, наприклад, у випадку високих транспортних витрат, бар'єрів для імпорту, наявних високих диференціалів заробітної плати між інноваційною країною та країною-імпортером, що буде робити вартість нового продукту надто високою для рівня доходів країни споживання. Однак не завжди можливо ліцензувати технологію в третій краї-

ни. Така технологія повинна носити кодифікований характер і країна-імпортер повинна мати достатній потенціал, щоб поглинути її.

Найбільш яскравими прикладами інноваційної глобалізації та її впливу на розвиток світогосподарських зв'язків є наукові розробки в області паливних елементів і водневої енергетики, інтенсивний розвиток як процесів конкуренції, так і формування тимчасових або довгострокових міжнародних альянсів у різноманітних формах, системне технологічне вдосконалення продукції і рішень, що спрямоване на підвищення оптимізації, гнучкості й ефективності наукомістких технологій як одного із найбільш перспективних інноваційних напрямів, що стосується всієї світової економіки. Значне прискорення наукових досліджень в області паливних елементів і водневої енергетики в країнах — членах Міжнародного енергетичного агентства (МЕА) відбулося в минулому десятилітті. В зазначених країнах планові державні видатки на ці заходи склали приблизно 1 млрд дол. на рік [7]. І, незважаючи на безліч провальних програм із запуску в масове виробництво, більше половини зазначених коштів прихотилося на розробку паливних елементів, а інші засоби витрачалися на технології одержання, збереження, транспортування і використання водню в різних областях (крім паливних елементів), використання водню як засобу для акумулювання і споживання енергії людьми, транспортною інфраструктурою і різними виробничими напрямками, в тому числі в двигунах внутрішнього згоряння та газових турбінах.

Доцільно проаналізувати процес поширення інформаційних технологій, що кардинальним чином вплинули на економічний розвиток усіх країн і всіх типів економік, беручи на себе завдання визначення відмінностей між інструментами економічного регулювання економік країн з різними економіко-політичним устроєм. В основі процесу глобалізації у світовій індустрії інформаційних і комунікаційних технологій (ІКТ-індустрії), що триває з наростаючою результативністю протягом останніх тридцяти років, знаходиться функціонування багатомірного процесу, заснованого на взаємодії засобів створення і поширення інформації, що шляхом концентрації спільних зусиль держав формують принципово новий рівень інформаційного впливу на суспільство. Інформаційній глобалізації притаманні зміни в галузевій структурі виробництва ІКТ-товарів, викликані науково-технічним прогресом, а не тільки процес поступової лібералізації міжнародної торгівлі товарами і послугами інформаційних і комунікаційних технологій. Проникнення глобалізації в галузь ІКТ-індустрії супроводжується зростанням обсягу світової торгівлі відповідними товарами і послугами, збільшенням інтенсивності і розширенням географічних рамок внутрі- і міжгалузевого перетікання капіталу, а також високими показниками інтеграції виробничих процесів через виникнення транснаціональних корпорацій із розвинутою мережею закордонних філій або передачі окремих виробничих або бізнес-процесів в аутсорсінг іноземним компаніям на підставі договорів. У такому випадку виробництво та бізнес-процеси розвиваються на окремі стадії або складові, виконання яких доручається структурам із різних країн з урахуванням порівняльних переваг останніх. Зазначений підхід сьогодні починає стосуватися не тільки виробничої галузі, але і все в більшому ступені сфери послуг. Це відбувається на фоні постійного впровадження нових технологій та безперервного технологічного прогресу, в результаті якого для переміщення до країн, що розвиваються, з дешевою робочою силою, стають доступними чимало виробничих та бізнес-процесів, які ще декілька років тому вимагали від населення достатнього рівня освіти і високої кваліфікації від працівників.

З появою та розповсюдженням глобальної мережі Інтернет і супутникового та стільникового зв'язку інформаційне середовище теж стало глобальним — його не обмежують ні відстані, ні державні кордони, ні навіть мовні перепони — машинні перекладачі, транслятори полегшують розповсюдження інформації. Процес освіти збагатився інструментарієм інтерактивних форм навчання через створення єдиного глобального комунікаційного поля і активізацію сектора інформаційних і комунікаційних технологій: інтерактивна дистанційна освіта, он-лайн конференції й обговорення в режимі реального часу, доступ до мережних бібліотек і баз даних. Все це сприяє додатковому поштовху до розвитку інноваційної освіти і прискореного розповсюдження знань за допомогою глобальної інформаційної мережі.

Мережна взаємодія поширюється як всередині підприємств, так і між ними. Всесвітні комунікаційні мережі виступають посередниками для національних і регіональних інноваційних систем і звичайно формуються у вигляді "вузлів", що поєднують ці регіональні і національні інноваційні системи по всьому світі і відповідно сприяють взаємодії різноманітних суб'єктів науково-технологічної діяльності: старт-апи, університети і науково-дослідницькі інститути, окремі дослідники, інноваційні посередники й урядові заклади.

За допомогою розподільної функції інформаційно-комунікаційних мереж ТНК прагнуть збільшити обсяги обміну інноваціями і знаннями, що утримуються в національних інноваційних системах. Співробітництво в рамках комунікаційних мереж не обмежується лише науковими взаємозв'язками, воно сприяє неухильному поліпшенню якості наданих інноваційних послуг, підвищенню ефективності роботи підприємств, що припускає широке використання досягнень сучасних технологій, їх впровадження в усі сфери життя суспільства, у самі віддалені куточки регіонів, стосується встановлення тісних зв'язків з найбільш передовими споживачами інноваційних продуктів, впровадження на найбільш перспективні ринки інноваційної продукції тощо.

Разом з тим участь підприємств у створенні і підтримці інформаційно-комунікаційних мереж пов'язана з додатковими видатками на організацію взаємин з іншими користувачами мережі, з утрудненим контролем, покликаним глобалізацією, з надмірною залежністю від іноземних партнерів, поведінка яких може бути орієнтована на захист винятково власних інтересів.

Отже, елементи глобалізації посідають визначальну позицію в ході процесу інноваційного розвитку. Сьогоднішній інноваційний сектор розвивається в умовах відкритої транснаціональної економіки, що відрізняється прозорим ринком, високим рівнем конкуренції, присутністю систем масових комунікацій і підвищенням швидкості розвитку і поширення інновацій. Внаслідок цього процесу кардинальним чином підвищилася інтенсивність стосунків між державами, підприємствами, організаціями у всіх галузях господарської і громадської діяльності.

І хоча інновації є основним рушійним фактором глобалізації, можна виділити наступні основні напрями впливу глобалізації на сам інноваційний процес:

1. Міжнародні корпорації, які виступають наслідком глобалізації, впливають на інноваційне економічне зростання.

2. Суттєво скорочується час, необхідний для впровадження нових продуктів, як зменшується і власне їх життєвий цикл. Провідну роль у цьому напрямі грає розвиток інформаційних і комунікаційних технологій, що дозволяє сформувати бази даних, глобальні мережі передачі і поширення інформації, розробити техніку її обробки.

3. Відбувається співробітництво на рівні окремих підприємств і розвиток мережних організаційних структурних утворень між організаціями, зі збереженням при цьому прямих організаційних та інформаційних контактів і безпосереднього управління товарними і фінансовими потоками. Ізольовані фірми мають обмежений доступ до інформації і змушені при цьому витратити на неї більші обсяги коштів. Для організаційних структурних утворень зменшується необхідність виділяти ресурси на досягнення нових знань в межах власної структури.

4. Здійснюється функціональна інтеграція і співробітництво всередині підприємств. Окремі підрозділи підприємства швидко довідаються про інновації в технології, про доступність нових компонентів, устаткування, про нові концепції у виробництві і обслуговуванні тощо та постійно і якісно інформуються про ці інноваційні фактори.

5. Підприємства активно співробітничать з центрами виробництва знань — державними і приватними лабораторіями, університетами, центрами академічної освіти і прикладної науки.

6. Інформатизація сучасного суспільства, необхідність формування єдиного інформаційного поля для створення світової економіки, обміну результатами інтелектуальної діяльності і накопичення досвіду впровадження високих технологій також є важливим чинником інноваційного розвитку в умовах глобалізації. При загальному збільшенні обсягу міжнародної торгівлі і зростання в цьому обсязі ча-

стки послуг зростає і роль передачі знань. Це приводить до зміни бізнес-моделей, поширення аутсорсінгу як форми організації економічної діяльності.

7. Під впливом глобалізації стандарти інноваційної діяльності для підприємств піддаються впливу світових тенденцій. Відбувається зсув векторів якості на принципи міжнародної стандартизації, широко застосовуються принципи загального управління якістю.

Необхідно також відзначити, що глобалізація створює умови для переходу до VI технологічного укладу, що і буде рушійною силою постіндустріального суспільства, визначаючи конкурентноздатність товарів і послуг на світовому ринку в 20—40 роки XXI століття. Насправді, основною рушійною силою цих тенденцій і процесів є інновації, розробку і потребу в яких породжує глобалізація.

Але світова конкуренція держав у сфері інновацій — їх розробки, розповсюдження і використання — породжує нове коло проблем. У найбільш загальному вигляді ця проблематика може бути позначена як глобальний інноваційний розрив [5], що представляє собою сукупність істотних диспропорцій в інноваційному розвитку країн і регіонів.

Так, диференціація країн з погляду рівня економічного розвитку та їх місця в системі світового господарства виявляється протягом глобального інноваційного процесу, в його механізмі. У світовому господарстві чітко виділяється ядро національних економік (у кількісному вимірі складають лише 20% від загальної кількості господарств (40—45 країн з 230-ти) і не більше 15% (1 млрд осіб) за розмірами населення), яке складається з високорозвинених країн, і периферійна група, яка складається переважно з країн, що розвиваються, і країн з перехідною економікою. Ядерні економіки (вони одержали назву інноваційних лідерів) концентрують у себе вирішальну частину науково-технічного комплексу світу (більше 80% наукомістких виробничих галузей світу), телекомунікаційних мереж, наукомістких галузей обробної промисловості, провідних фінансових установ (банків, фінансових груп, страхових, інвестиційних компаній та ін.), фінансових ресурсів, висококваліфікованого людського капіталу тощо. Спеціалізація периферійної групи економік зосереджена навколо сировинних галузей, галузей первинної переробки сировини і галузей обробної промисловості малої наукоємності (харчової, текстильної, шкіряної, зуттєвої, лісопереробної і низки інших).

Найбільш інноваційно розвинуті країни світу (такі, як Японія, Швейцарія, США, Корея і Китай), пріоритетними напрямками інвестування вважають фундаментальні наукові дослідження (тобто те, що завтра буде інновацією), не останнє місце серед сфер припливу капіталу посідає і розвиток людського ресурсу (як основного джерела інноваційних ідей). Ці країни чітко виділяють пріоритети в дослідженні і інноваційній політиці, здійснюють державні замовлення на проведення НДДКР, завдяки яким виникає початковий попит на нововведення, які пізніше знаходять широке застосування в економіці всієї країни. Навіть фіскальні заходи державного впливу в цих країнах застосовуються як стимулюючий фактор впливу на інновації зовнішнього середовища для того, щоб одержати конкурентну перевагу для майбутніх областей зростання, наприклад, зелені технології, здоров'я, захист клімату, енергія, мобільність людського капіталу та ін. У країнах-лідерах глобальної інновації інноваційна політика охоплює всі галузі науково-технічної сфери: економічну, правову, управлінську. І хоча у світі вже починаються спроби запровадження диференційованої шкали цін, яка надає можливість приєднання до результатів НДДКР, забезпечуючи при цьому доступ для країн з низьким рівнем доходів, витрати на НДДКР в розвинутих країнах зазвичай вище, чим в держав, що розвиваються, і складають 2—3% ВВП (рис. 2).

Інноваційний розрив між вузькою групою країн-лідерів і інших країн постійно зростає і сьогодні вже набуває труднопероборний характер. Виникає так називаний "технологічний бар'єр розвитку", складність подолання яких розуміється головним чином наступними обставинами, характерними для периферійних країн: недостатнім рівнем розвитку людського капіталу; нерозвиненістю і низьким рівнем стимулювання сфери НДДКР; відсутністю або нерозвиненістю інфраструктури і механізмів поширення (передачі) новітніх технологій між секторами економіки; високою вартістю технологій, що набуваються у формі запозичень; недостатньо розвинутою інституціональною структурою і низькою якістю організації і управління інноваційною сферою.

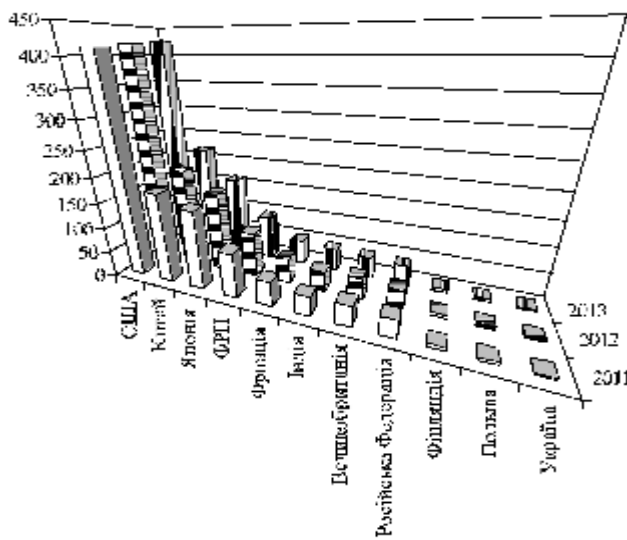

Рис. 2. Витрати на НДДКР у 2011–2013 р., млрд дол. США

Джерело: [6].

Що стосується подальших прогнозів, то, як справедливо зазначає Н.І. Іванова, перспективи розвитку світової економіки будуть залежати від темпів розробки нововведень і швидкості розповсюдження нових технологій, формування нових галузей і модернізації "низькотехнологічного" сектора промисловості і послуг, вбудовування підприємств традиційних галузей у структуру глобальної економіки. Ці потреби створюють об'єктивну основу подальшого зростання наукових досліджень, збільшення чисельності висококваліфікованих науково-інженерних кадрів [2]. Технологічні зміни вплинули на міжнародну конкуренцію, і через це — на ринок праці. Але відносини глобалізації розвиваються також і в іншому напрямку. Зростання обсягів зовнішньої торгівлі й іноземна конкуренція самі служать сприятливими чинниками інновацій. Вони прискорили зв'язок по всьому світу з декількох місяців до одного-двох днів у випадку перевезення фізичного продукту, і практично до однієї миті, у випадку інформації. Інновації знизили реальну вартість транспортування до невеликої частини її колишнього рівня, а також фактично змінили характер торгівельної діяльності з тієї, що була найімовірно небезпечною в минулому, на один із самих доступних процесів в економіці.

Незважаючи на традиційні застереження, які викликає процес глобалізації в науковців, не може бути жодних сумнівів стосовно того, що глобалізація в довгостроковій перспективі залишає вагомий внесок у підвищенні економічного добробуту більшої частини населення земної кулі. Вона може сприяти цьому ще через свої стимулюючі наслідки для інновацій і економічного зростання. По-перше, ми повинні відзначити, що взаємозалежність торгівлі й інновацій на сьогодні триває. Все частіше інновації стають конкурентною зброєю, за допомогою якої виробники намагаються боротись із суперниками (застосовуючи вдосконалені види продукції і технологічні процеси). Підвищена інтенсивність іноземної конкуренції, безумовно, робить свій внесок до темпів інновацій в такий спосіб. Це особливо правильно у відношенні індустріальних країн, в яких мають місце більшість світових інновацій, що сприяє економічному зростанню, знижуючи реальну собівартість виробів і підвищуючи їх якість або надаючи більш якісні замітники. Це може принести користь країнам, що розвиваються (але таким, що мають реальну можливість ефективно використовувати вдосконалені технології), роблячи свій внесок у зростання продуктивності. У довгостроковій перспективі це краща надія для країн, що розвиваються, у їх прагненні до зниження загрози бідності. Таким чином, у довгостроковій перспективі глобалізація цілком імовірно може принести вигоди для всіх.

ВИСНОВКИ

Результати аналізу процесів глобалізації сфери інновацій дозволяють відзначити, що її необхідно розгляда-

ти як інноваційну. Це обумовлено наступними факторами: 1) саме сфера інновацій є об'єктивним чинником, який впливає на економічний і соціальний розвиток більшості країн світу; 2) будь-яка сучасна країна, пов'язана з міжнародними економічними процесами, не може не бути учасником і інноваційної глобалізації; 3) інвестиційна привабливість держави напряму залежить від її конкурентноздатності в інноваційній області; 4) така глобалізація не усуває протиріччя між індустріально розвинутими країнами і країнами, що розвиваються.

Процеси глобалізації та інтеграції визначають наступні задачі держави в напрямку розвитку міжнародних зв'язків в інноваційній сфері: виділення міжнародної складової інноваційної політики; створення загальних умов для взаємодії національної інноваційної системи із закордонними інноваційними системами; розвиток форм і напрямів інтеграції в глобальну інноваційну систему відповідно до реалізації національних інтересів; участь у міждержавній координації національних інноваційних систем; визначення інноваційної стратегії розвитку в умовах реалізації геостратегічних інтересів країни.

Література:

1. Адаманова З.О. Інноваційні фактори економічного розвитку в умовах глобалізації: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня док. екон. наук.: спец. 08.05.01 "Світове господарство і міжнародні економічні відносини". — Київ, 2006. — 34 с.
2. Глобальная трансформация инновационных систем: монография / Под ред. Н.И. Ивановой. — М.: ИМЭМО РАН, 2010. — 163 с.
3. Кузык Б.Н. Россия-2050: стратегия инновационного прорыва / Б.Н. Кузык, Ю.В. Яковец. — М.: ЗАО "Издательство "Экономика", 2004. — 632 с.
4. Теркина А.В. Глобализация в зеркале инноваций / А.В. Теркина // Представительная власть. — 2006. — № 4 (70) [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://www.pvlast.ru/archive/index.249.php>
5. Шугуров М. Глобальный инновационный разрыв / М. Шугуров // Международные процессы. — Т. 10. — № 2 (29). — Май — август 2012 [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://www.intertrends.ru/twenty-ninth/03.htm>
6. Global R&D Funding Forecast 2013 [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://www.rdmag.com/digital-editions/2012/12/2013-r-d-magazine-global-funding-forecast>
7. IEA: International Energy Agency [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://www.iea.org>
8. McLuhan, Marshall / Powers, Bruce R.: The Global Village. Der Weg der Mediengesellschaft in das 21. Jahrhundert. Paderborn. Junfermann. 1995.

References:

1. Adamanova, Z.O. (2006), "Innovative factors of economic development in conditions of globalization", Ph.D. Thesis, World economy and international economic relations, Vadym Hetman Kyiv National Economic University, Kyiv, Ukraine.
2. Ivanova, N.I. (2010), Global'naja transformacija innovacionnyh system [Global transformation of innovative systems], IMJeMO RAN, Moscow, Russian Federation.
3. Kuzyk, B.N. and Jakovec, Ju.V. (2004), Rossija-2050: strategija innovacionnogo proryva [Russia-2050: strategy of innovative break], ЗАО "Izdatel'stvo "Jekonomika", Moscow, Russian Federation.
4. Terkina, A.V. (2006), "Globalization in a mirror of innovations", Predstavitel'naja vlast', [Online], vol. 4, available at: <http://www.pvlast.ru/archive/index.249.php> (Accessed 20 Feb 2014).
5. Shugurov, M. (2012), "Global innovative difference", Mezhdunarodnyy processy, [Online], vol. 2, available at: <http://www.intertrends.ru/twenty-ninth/03.htm> (Accessed 19 Feb 2014).
6. Global R&D Funding Forecast 2013, (2013), available at: <http://www.rdmag.com/digital-editions/2012/12/2013-r-d-magazine-global-funding-forecast> (Accessed 20 Feb 2014).
7. IEA: International Energy Agency, (2014), available at: <http://www.iea.org> (Accessed 20 Feb 2014).
8. McLuhan, M. and Powers, B.R. (1995), The Global Village. Der Weg der Mediengesellschaft in das 21. Jahrhundert, Junfermann, Paderborn, Bundesrepublik Deutschland.

Стаття надійшла до редакції 23.03.2014 р.